

LATOUCHE, Serge (2009)

Petit tractat del decreixement serè

València: Tres i Quatre / Institut del Territori, 174 p.

ISBN: 978-84-7502-823-1

L'any 1972, el matrimoni Meadows ja anunciava que, si no canviava la tendència del creixement pel creixement que, des dels anys seixanta, s'havia instal·lat en l'estil de vida occidental alimentada pel sistema capitalista, el planeta arribaria als límits del seu creixement en els cent anys següents. Des de la redacció de l'informe *Els límits del creixement* fins avui, han passat trenta-nou anys, i si fins fa poc parlar de decreixement era un tema més aviat tabú, avui està adquirint un ressò considerable. Es fa evident que no és possible que hi hagi un creixement continuat en un planeta de recursos finits, i les veus que reclamen amb urgència un canvi de paradigma sota el qual es pugui organitzar la vida a la Terra són cada vegada més nombroses i contundents. És amb la voluntat de reemplaçar la ciència econòmica tradicional per una economia respectuosa amb la biosfera que apareixen llibres com el que presentem aquí.

El *Petit tractat del decreixement serè* pretén, doncs, presentar les bases o els postulats a l'entorn dels quals es desplega la teoria del decreixement. L'autor n'és Serge Latouche, economista i filòsof de formació, catedràtic emèrit de la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de París-Sud, i actualment president de l'Institut d'Estudis Econòmics i Socials pel Decreixement Sostenible. Reconegut socialment com a ideòleg del decreixement, ell s'autodefineix com a «objector del creixement».

El llibre s'estructura en tres grans capítols ordenats i interdependents. En el primer, «El territori del decreixement», l'autor justifica l'aposta per la transició a la societat del decreixement. Defineix què és o què s'entén per decreixement i, alhora que en va descrivint la teoria, va dibuixant la situació que es configu-

ra com a punt de partença: una societat addicta al creixement, basada en la correlació treball-producció-consum, que ha esdevingut una catàstrofe en termes ambientals i una font de grans desigualtats econòmiques i socials, alhora que de profundes insatisfaccions personals. El decreixement fa la proposta de recuperar l'equilibri, de retrobar una relació harmònica entre l'ésser humà i el seu entorn vivent i no vivent. En aquesta primera part, l'autor fa un cop d'ull a l'origen de les idees que vehicula el terme *decreixement*, lligat, d'una banda, a la crítica culturalista de l'economia i, de l'altra, a la crítica ecologista. És en aquest mirar vers els orígens de la base teòrica que el projecte d'una societat autònoma i ecònoma es troba als anys seixanta de la mà de personalitats com ara Gorz, Partant, Ellul, Castoriadis i Illich. Trenca alguns mites com ara la necessitat de reduir la població com a solució per assolir la sostenibilitat ecològica. També reflexiona sobre la petjada ecològica destacant que l'espai bioproductiu consumit de mitjana és totalment insostenible, que fa temps que la població actual viu de renda i que aquesta petjada mitjana amaga diferències molt grans entre persones d'un territori i d'un altre.

El segon capítol, «El decreixement: una utopia concreta», exposa breument les vuit erres que defineix com el cercle virtuós del decreixement serè. Es tracta de vuit objectius interdependents que es complementen els uns amb els altres.

— *Reavaluar* els valors que actualment es promouen per recuperar els vells valors burgesos com ara l'honestat, el servei a l'estat, l'apreciació per la feina ben feta o el sentit de la justícia, entre d'altres.

- *Reconceptualitzar*, en el sentit de coprar la realitat d'una altra manera. És urgent, a parer de l'autor, desconstructuir l'imaginari econòmic dominant.
- *Reestructurar* suposa l'adaptació del sistema de producció i les relacions socials en funció del canvi de valors. Aquest és un aspecte clau per reconvertir l'aparell productiu al nou paradigma.
- *Relocalitzar* aglutina la idea de produir localment per satisfer les necessitats de la població en empreses locals finançades amb estalvi d'àmbit local. Aquest aspecte va més enllà de l'economia. La societat del decreixement incideix en el fet que la cultura, la política i el sentit de la vida han d'arrelar en un territori.
- *Reduir* comporta disminuir l'impacte que les nostres formes de produir i consumir tenen sobre la biosfera. Significa evitar el malbaratament de recursos que deriva dels nostres hàbits. En aquest punt, fa una incidència especial en el turisme de masses i es qüestiona si el concepte de l'ecoturisme no és en si mateix un oxímoron.
- *Reutilitzar* i *reciclar* significa tornar a fer servir, amb ànim de reduir la malversació exagerada de recursos que es dóna, combatre la sobreproducció i reciclar els residus que directament no es poden reutilitzar.
- Al centre d'aquest cercle virtuós, hi ha un concepte que es manté en cada un dels vuit que s'han exposat més amunt i que es destaca com a principal: *resistir*.

El projecte del decreixement recupera la vella fórmula de «pensar globalment: actuar localment». La realització pràctica d'aquest projecte comprèn, d'una banda, la innovació política que passa per repensar una democràcia ecològica local i, de l'altra, retrobar l'autonomia econòmica arrelada en un lloc concret. Relacionat

amb aquest darrer aspecte, es parla de les monedes locals, socials o complementàries i de què implica la regionalització. El decreixement no comporta un retrocés, sinó fer més i millor amb menys o, dit d'una altra manera, ser ciutadans responsables d'allò que consumim.

El projecte del decreixement té caràcter planetari, és per aquest motiu que aquest tractat, encara que breument, té en compte els països del sud i el repte que suposa entrar-hi en partenariat de decreixement. Aquest segon capítol es clou recordant al lector que es troba davant d'un projecte revolucionari que entra en l'essència de la comunitat, transforma les institucions existents i pren forma en l'activitat política.

El llibre es tanca amb el capítol «El decreixement: un programa polític», que vol anar més enllà de la reflexió teòrica, tot i que és conscient que, davant de molts processos, el paper dels governs sovint és d'alentiment o de fre. Amb tot, però, aposta per un programa electoral que proposi mesures capaces d'activar el cercle virtuós del decreixement, com a pas cap a la transició. En el centre d'aquest programa, s'hi considera important que es prenguin responsabilitats amb aquells agents que provoquen externalitats negatives a la societat, recuperant la idea de l'ecotaxa. L'autor és conscient que dur a terme un programa de política nacional de decreixement només és possible si la societat realitza un canvi de mentalitat i que, fer-lo, demana un temps d'adaptació. Fa incidència en la circumstància que la política ecològica ha d'integrar la política social i que entre totes dues té lloc una relació de reciprocitat. El decreixement busca sortir d'una societat basada en la feina. Es dibuixa una riquesa nova fonamentada en la disposició de més temps de lleure, destinat al descans, al gaudi i al creixement personal. No són tan importants les hores que es dediquen a un lloc de treball com el valor que aquest lloc té a la societat.

És vital reencantar-se de la vida, altrament, el projecte del decreixement no té futur. Latouche exposa que és inevitable que el decreixement vagi en contra del capitalisme, atès que és impossible convèncer aquest sistema, basat en el creixement continuat, que es limiti. Hi afegeix que el decreixement més aviat es podria definir com a «ecosocialisme», però que encara ara es considera que no s'ha de donar forma de partit a aquest moviment. En les darreres pàgines, l'autor hi fa una dissertació, atenent diversos autors, sobre si el decreixement és un humanisme. El projecte del decreixement no és un model tancat, de manera que, si bé no s'identifica plenament amb l'humanisme, sí que en contempla alguns dels aspectes que el caracteritzen. En la supervivència de la humanitat, i per tant de l'humanisme, recalca que cal reintroduir la preocupació ecològica en el centre del negoci social, polític, cultural i espiritual de la vida humana. La realització d'una societat de decreixement no se centra només en la persona, sinó també en les relacions harmonioses de la persona i el seu entorn vivent i no vivent.

Aquest llibre, *Petit tractat del decreixement serè*, fa la denúncia del negoci rendible del creixement a costa de la natura i de com el pes de la nostra vida sobre el planeta sobrepassa el que és suportable, la qual cosa genera grans desigualtats de tipus econòmic, social i espiritual. No és estrany, doncs, que un llibre d'aquestes característiques hagi estat publicat per l'Institut del Territori. De lectura amena i accessible, esdevé molt instructiu, no només per a persones vinculades a l'economia, la geografia i la sociologia, sinó també per a totes aquelles persones que, d'una manera o altra, senten inquietud per tot allò que afecta la globalitat del planeta i volen ser conscients de les seves pròpies actituds. La lectura, si bé és realista i a voltes descrita amb cruïsa, no deixa de ser esperançadora per l'aposta ben fonamentada del nou paradigma que proposa.

Anna Serra i Salvi
 Universitat de Girona
 Departament de Geografia

NOGUÉ, Joan; PUIGBERT, Laura i BRETCHA, Gemma (eds.) (2008)
Paisatge i salut
 Olot: Observatori del Paisatge.
 Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut
 ISBN: 978-84-612-4858-2

«Partim del convenciment que uns paisatges de qualitat, ben ordenats i gestionats, incidiran positivament en la salut dels ciutadans i de les ciutadanes, i molt especialment d'aquells sectors més desvalguts». Amb aquesta citació de l'editor del llibre i president de l'Observatori del Paisatge, el geògraf Joan Nogué, es pot sintetitzar l'aportació principal de *Paisatge i salut*. La concepció del llibre es basa en el preàmbul del Conveni Europeu del Paisatge signat l'any 2000, on es reconeix

que el paisatge contribueix a aconseguir el benestar dels éssers humans i que és un element cabdal de la qualitat de vida de les poblacions, independentment de l'emplaçament geogràfic on es trobi.

Paisatge i salut ens apropa a dimensions de la relació entre aquests dos conceptes —probablement desconegudes per al lector amb anterioritat— a partir de col·laboradors de prestigi internacional procedents de vint-i-set disciplines aparentment allunyades entre si, que van des